

Lindsay Hawdon

Jákovovy barvy

Lindsay Hawdon

Jákobovy barvy

2017

Copyright © 2015 by Lindsay Hawdon
Translation © 2017 by Petra Krámková
Cover illustration © 2017 by Jakub König

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována ani elektronicky přenášena či šířena bez předchozího písemného souhlasu majitele autorských práv.

Z anglického originálu JAKOB'S COLOURS,
vydaného nakladatelstvím Hodder & Stoughton, Londýn 2015,
přeložila Petra Krámková
Odpovědná redaktorka: Karin Lednická
Jazykový redaktor: Jiří Popiolek
Korektorky: Dana Konvičková a Milena Nečadová
Výtvarná předloha obálky: Jakub König
Grafické zpracování obálky: Rajka Marišinská
Sazba písmem Palatino: Rajka Marišinská a Dušan Žárský
Vydání první
Vydalo nakladatelství DOMINO, Na Hradbách 3, Ostrava 1,
v dubnu 2017

ISBN 978-80-7498-174-6

Pro Dowa a Orlyho

*Si digo amor,
doy nombre a lo último que he sido
caminando entre el pájaro y la tarde*

*Řeknu-li láska, jmenuji
poslední z věcí, kterou jsem
sám byl na cestě mezi skřivoanem a soumrakem*

Jose Heredia Maya

Část první

Dnešek

RAKOUSKO, 1944

V jeho krocích je slyšet rytmus. Sice pomalý, klopýtavý, ale pravidelný rytmus, který ho drží na nohou, díky kterému vždy znovu vstane. Malý chlapec. Sotva osmiletý. Kabát z ovčí kůže, který mu dali v první vesnici, na niž při svém útěku narazil, a kde ho překvapila už téměř zapomenutá laskavost, mu při chůzi plandá až u kolen – u jeho drobných kolen, křehkých jako půlky jablíček, které je až příliš snadné rozbít na kost. Ví to, protože na vlastní oči viděl pažbu pušky, která se z dlouhého náprahu zpoza ramene zhoupala přímo proti nim a roztrhala kůži na nich tak, až z ní zbyla jen špinavá krvavá kaše.

Jákob se zavrtá do kabátu z ovčí kůže a ucítí vůni muže, který mu kabát daroval.

„Žijeme v době, kdy kabát je jednou z nejvzácnějších věcí na zemi,“ řekl mu muž. „Jak to mohlo dojít až sem? Uvařil jsem si svého vlastního psa, tak hrozný jsem měl hlad. A předtím jsem všechny věci vyměnil za jídlo. Ale kabát, ten bych nevyměnil nikdy. Nemůžeš tady u mě zůstat, ale vezmi si ten kabát. Jsem si jistý, že můj pes by si tě oblíbil.“

Jákobovy barvy

I když je mu teprve osm, Jákob si dobře uvědomuje, že tenhle muž s holenou hlavou, až příliš sešlý navzdory skutečnému věku, už nebude svůj kabát více potřebovat.

Jákob zakašle. Při každém nadechnutí se ozve zasípání. Zuby se mu viklají a jeho pleť má nezdravě našedlou barvu. Jákob – napůl cikán, ze čtvrtiny Rom a ze čtvrtiny Jeniš. Vlastní prsty na ruku mu připadají cizí, nepoznává už ani svoji vůni.

„Můžeš-li, utíkej,“ učili ho. *Te den, cha, te maren, denaš.* Dávají-li ti jídlo, ber, bijí-li tě, utíkej. Tichá prosba. „Vždycky utíkej, dokud to půjde.“ A ačkoliv je teprve malým chlapcem, ví, co to znamená. Protože když neutíká, probouzí se v něm nenaplnitelné touhy, které ho dusí. Jen spánek ho může spasit. Ale i z toho se příliš často budí.

A tak utíká. V botách z pytloviny potřísněných cizí, už zaschlou krví, v jedné ruce kamínek, ve druhé malou dřevěnou truhličku. Utíká bezhlavě, plný strachu, plný beznaděje. Protože naděje zůstala daleko za ním, na zeleném poli s osamělým křivým stromem ošlehaným větrem a bez listí, který tvarem připomíná písmeno Y.

Utíká úzkými pěšinami, přes pusté zasněžené svahy, a jeho srdce puká. Skrz lesy vonící dřevem, kde se smrky drží kořeny jen mělce pod zemí. Spí během dne, zahrabaný do spadaneho jehličí, které ho hřeje, a utíká v noci, kdy ho obklopuje temnota, ve které nechává padlé stromy daleko za sebou.

Živí se divokým česnekem a ořechy, vymačkává šťávu z fenyklu v dlaních. Zná lesní plody, které může jíst, ale už třikrát zkusil štěstí a ochutnal i něco neznámého: houby na dlouhé noze, které našel v trávě, velmi podobné takovým, jaké jeho matka sušovala a používala v kuchyni; červené bobule, trpké a nezralé, které mu v ústech nepříjemně zhořkly; a neznámé listy, které rozžvýkal z palčivé žízně.

Dnešek

Když zavře oči, vidí tvář své matky.

Žyli wsród róż, zpívávala. Żili si mezi růžemi. Nie znali burz. Netrápili se bouřemi.

Když spí, zdávají se mu divné sny. V těch snech jeho sestra najde vlněný klobouk, který si nasadí na hlavu, zatímco jeho bratříček dýchá do jediné kožešinové rukavice nasazené na pravé ruce a přidržuje si ji před ústy tak, aby horký dech zahříval i jeho tvář. Ani jeden z nich se o své poklady nerozdělí, i když matka, bledá a prochladlá, sedí za nimi a zuby jí drkotají zimou, jako by jí v ústech drnčel malinkatý bubínek. Ale když se ozve Jákob, že mu je zima, sestra si z drobné hlavy sejme klobouk, bratříček stáhne rukavici z malé ručky a bez jediného slova mu své věci nabídne, aby se také zahřál. Probouzí se s pláčem a rty má promodralé zimou a hrůzou.

Přichází soumrak. Zapomíná, jaké to je jen tak lelkovat a dívat se na měsíc. Žvýká trávu. Jeho sliny jsou z toho brzy zelené. Hlava ho svědí a má ji plnou vši a boláků. Čeká na tmu, než se odváží opustit les, plížit se podél zarostlých okrajů polí a vdechovat vůni rosy. Pod ním se v měsíčním světle zatřpytí jezero s hladinou nehybnou a lesklou jako zrcadlo, medově hnědou, která se zdá být příslibem klidu. Odvrací se od něj, protože už ztratil důvěru i k jindy dobře čitelné krajině.

Te na chučes perdal čo šalin, uslyší otcův hlas. „Přeskoč svoj vlastny stín, chlapče moj,“ šeptá.

Ztrácí se raději znovu v lesích, kde se mu stromy ponuře sklánějí nad hlavou a v temnotě ukrývají jeho drobnou siluetu. Lesní mech tlumí jeho kroky, ale i když mu občas pod nohama zašustí suché listí, ztratí se většinou v monotónním hučení větru. A díky tomu se krade nocí neslyšně jako myška a krajina ho skrývá, jak jen dokáže, až je pro okolní svět téměř neviditelný.

Dříve

RAKOUSKO, 1943

Pokřtěna byla jako Glorious, nádherná, protože doufali, že přesně taková bude. I když od samého počátku jí neřekli jinak než Lor. Vyslovovali to jemně, nenápadně, poslední hlásku až téměř neslyšně. Ale tak to bylo nejspíš správné, protože se velmi brzy ukázalo, že ona nebude tou dívkou, která by dokázala rozzářit místnost.

Teď klopytala v temnotě stínů s jediným přáním nebýt spatřena a s sebou vedla tři unavené děti, své dva chlapce: sedmiletého Jákoba, sotva tříletého benjamínka Malutkého, a také svoji holčičku, pětiletou Elizu. Vlevo na hrudi měli každý našitý černý trojúhelník s písmenem Z. Nevyspalí, téměř jako duchové bez života, ruce spojené v pevném sevření. Ani jeden nechtěl být odtržen od druhého. Blízkost a vzájemný dotek byly pro ni v tu chvíli stejně důležité jako pro ně.

Jejich kroky rezonovaly na starých dlažebních kostkách, do hladka vyleštěných mnoha páry bot, které přes ně během dlouhých let prošly. Blýskaly se jim pod nohama jako malá

Dříve

tmavá zrcátka. Po obou stranách úzké dlážděné silnice stály vysoké domy, které téměř zakrývaly oblohu. Chátraly stářím i zanedbáváním, omítka se odlupovala, cihly praskaly a drolily se vlivem slaného vzduchu. Lor překračovala mříže větráků, ze kterých se linul horký vzduch a obklopoval je spolu s vůní pečeného chleba, a bylo jí jasné, že děti na ten chléb musí mít strašlivou chuť.

„Vydržte, jsme blízko,“ ujistila je. „Už jen chvíli.“ Ani už neodmlouvaly jako dříve. Všechnen vzdor je dávno opustil.

Když konečně stanuli před hostincem, tváře i ruce měli celé ztuhlé z dlouhé cesty chladným podzimním vzduchem a jejich kabáty byly provlhlé od nočního mrholení. Zahrnula jejich dlaně polibky a tiskla si je ke rtům jako hráč, který pro štěstí políbí kostky, než je hodí na stůl. Hostinec se jmenoval De Clomp, což znamenalo Dřevák. Dům také, stejně jako stará, odhozená bota, stál osaměle na ulici, neudržovaný a samá prasklina, podobně jako když vlivem častého ohýbání praská stará kůže bot. Zevnitř se tlumeně ozývala hudba a linula se do ticha noci téměř jako příjemná vůně.

Trhnutím otevřela dveře. Zvuk trumpety, nyní téměř hmatatelně hlasitý, se nesl místností a narážel na popraskané zdi. Hrál na ni obrovský hromotluk s hřívou kudrnatých vlasů a tvářemi zrůžovělými námahou. Nástroj v jeho rukou působil až příliš křehce a zdálo se skoro nepatřičné, že by z něho s melodií ukolébavky mohl vycházet tak hlasitý zvuk.

Lor pobídla děti dovnitř do teplého a těžkého vzduchu hostince De Clomp. Příjemné teplo jim v tu chvíli pohladilo tváře i ruce. Barový pult z dubového dřeva byl celý ozářený světlými plápolajících svíček. Hosté se postupně objevovali v mlhavém oparu kouře a zdáli se bledí, jejich pleť měla až levandulový nádech. Několik štamgastů se po nich ohlédlo.

Jákobovy barvy

V jejich pohledech, které se zastavovaly na trojici dětí, se zračila zvědavost a na tvářích se jim rozlévaly nostalgické úsměvy. Lor vedla děti napříč místností skrze štiplavý opar potu a horkého vzduchu směrem k barovému pultu; doprovázel je zvuk cinkajícího skla narážejícího na hradby zubů, jak se láhve nakláněly, zatímco do úst proudil jeden hlt za druhým. Les alkoholem nateklých úst, který je obklopoval, musel, jak si domýšlela, vypadat v očích jejich dětí jako les nějakých podivných příšer.

Alfredo stál za barem, stejně opuchlý a rudý nekonečným nočním pitím, jako vždycky býval, navzdory všemu, co se dělo kolem. Stál tam a popíjel jeden lok za druhým s natrénovanou rychlostí, jedna ruka mu spočívala na láhvi, druhá bubnovala prsty na zašlé dřevě barového pultu do rytmu hudby a přitom ještě zvládal družně žertovat s mladíkem naproti. Přistoupila k němu a on se k ní otočil.

„Alfredo,“ oslovila ho. A váhavě dodala: „Vzpomínáte si na mě?“

Očima sklouzl dolů na tři děti pověšené na jejich rukou a nohou a pozorně si je prohlížel; odznaky na jejich prsou, otrhané oblečení, ztracené výrazy v očích. Tvář se mu zachmuřila.

„Lor,“ řekl nakonec, „to už je let.“

Přikývla. Děti už téměř spaly vestoje. Jákob zdvihl Matutkého, vysadil si ho na záda a chlapcovy ručičky se pevně obemkly kolem krku staršího bratra. Jákob zavrával a snažil se z posledních sil udržet oči otevřené.

„Potřebujeme pokoj,“ požádala Lor. „Ten v patře nad barem? Ze kterého je vidět do ulice?“

„Samozřejmě, pro vás kdykoliv.“

Zapátrala v Alfredově tváři po nějaké známce očekávání, ale zračilo se v ní jen veliké překvapení, že se tady objevila.

Dříve

„Dáte si nejdřív něco k jídlu? Nebo půjdeme rovnou?“ zptal se a hlavou kývl směrem k dětem.

„Rovnou. Ale možná kdybyste měl kus chleba a mléko, co bychom si mohli vzít nahoru?“

Přinesl, oč ho požádala. Potom ho následovali ven na ulici s úlevou, že hluk z hostince nechávají za sebou, a pokračovali podél domu dál až do temně zelených postranních dveří, stále stejně odřených a oprýskaných, které němě žadonily o nový nátěr. Eliza už odpočívala v matčině náruči a nehybně balancovala na tenké hranici mezi spánkem a bdělostí. Jákob nesl Malutkého na zádech. Je tak hodný, pomyslela si. Tak moc hodný, a hned mu to také řekla, jenomže hrdost, která mu při podobných slovech chvály dřívě vždycky rozzářila tvář, už byla pryč. Za celý dlouhý den od něj neslyšela jedno jediné slovo protestu. A teď se na ni už jen podíval širokýma, šedýma očima.

„Vezmu ho od tebe, chceš?“ nabídl Alfredo. Ale Jákob zavrtěl hlavou, a tak se Alfredo raději otočil a rychle odemkl dveře.

„Dole jsem nikde nezahlédla Elpieho,“ poznamenala Lor, zatímco stoupali po dlouhém ošlapaném schodišti, které bylo tmavé a úzké a vonělo kouřem hořícího dřeva prostupujícím škvírami z hostince dole pod ním. „Je v pořádku?“

Alfredo zavrtěl hlavou. „Je Žid. Odvezli ho,“ řekl krátce.

Stoupání do strmých schodů od toho okamžiku využili jako záminku, aby už dál nemluvili.

Když došli do posledního patra, zastavili se přede dveřmi pokoje a tísnil se na krátkém odpočívadle, zatímco Alfredo bez dechu zápasil s klíčem, až při tom mléko, které jim s sebou nesl, šplíchal z nádoby rovnou na zem. Pak západka cvakla a dveře se pomalu otevřely.

Pokoj před nimi byl prázdný.

Jákobovy barvy

On tam nebyl. Lor si zhluboka povzdechla. Pak se otočila, objala Alfreda, který ji pevně stiskl, a jeho mohutná zakulacená postava ji hrála v objetí, než se od něj po chvíli sama odtáhla.

„Bude to dobré,“ vypravila ze sebe třesoucím se hlasem. „Bude to dobré...“

„Vyspěte se. Promluvíme si zítra.“

„Nevadí, že jsme přišli?“ zeptala se ještě, jak se otočil k odchodu.

„Vůbec ne.“ Sledovala jeho rozměrnou siluetu sestupovat ze schodů a poslouchala vrzání prken.

Pak zadržela dech, zavřela za sebou dveře a chvíli tak zůstala stát s hlavou opřenou o dřevo. On tady nebyl. Její srdce jako by už ani netlouklo. Otočila se. Světlo z pouličních lamp svítilo do místnosti. Je to tu tak prázdné, pomyslela si, zdi tak holé. Nábytek v místnosti však zůstal stejný. Na svém místě stála jak mosazná postel, pružiny v její matraci propadlé a rozvrzané, tak i omšelý dřevěný prádelník s oválným zrcadlem, matným a duhově zbarveným stářím. I krb byl stále zčernalý od sazí a umyvadlo lemoval tentýž proužek hnědé usazeniny, která kazila dojem čistě bílého emailu v místě, kde potůčky tvrdé městské vody pravidelně odtékaly výlevkou. Ale bez jejich věcí už nic v pokoji nevypadalo stejně.

Malutki stále spal. Vzala ho z Jákobových ramenou, zažila svou tvář do teplé vůně jeho dětského krčku a položila ho na postel, kde zůstal bez hnutí ležet, zcela vyčerpaný. Políbila ho na zavřená víčka. Vždycky ho tam ráda líbala, přímo na koutky drobných očí. Na místo, kde buclaté dětské tvářičky přecházely ve spánky. Pleť u kořene nosíku měl slabounce protkanou tenkými modrými žilkami. Vystupovaly a zase se ztrácely, jako potůčky na mapě jeho malého oblič-

Dříve

jíku, které slábly a vysychaly, když zrovna nebyl proud dost silný. Z ručky mu vzala oblázek, který pevně svíral, hladký, ale jinak nezajímavý kamínek sebraný někde po cestě. Zdvihl ho z bláta jako vzácný šperk. Šperk, jaký v obyčejnosti kamínků dokážou vidět jedině děti, nalezený poklad, který musejí neustále sřežit. Položila oblázek na noční stolek hned vedle spícího chlapce.

Potom svlékla Elizu, políbila ji na obě kolena, pak i na lokty a uložila ji do postele vedle bratra, kde se její dech postupně zpomaloval a prodlužoval, jak ji konečně přemáhal vytoužený spánek.

„Mámo,“ ozval se Jákob.

„Ano, moje lásko?“ zeptala se, zatímco zatahovala vyšívané závěsy, aby ztlumila záři lamp, které do pokoje svítily z ulice.

„Potřebovali bysme škebli, mámo. Hodně velikou škebli, do které bychom si zalezli,“ řekl. „Tam bysme mohli ležet a poslouchat zvuky moře, které by nás nakonec krásně uspaly.“

Ze zad si sundal svou cestovní brašnu, a když ji otevřel, vytáhl z ní sklenici sloužící jako domek dvěma malým šnekům zanořeným do miniaturního pralesa lístků a květů, které pro ně trhal v průběhu minulých týdnů, každý den nové a čerstvé. Postavil sklenici na noční stolek, pak si lehl na postel a palec si zastrčil do pusy, jako by se z něj znovu stávalo malé dítě, kterým býval.

„A co náš příběh?“ zamumlal ještě. „Gillum a Valor?“

Položila se na postel vedle něj a pružiny matrace pod ní povědomě poklesly, jako kdyby ulehla na špičatá pohoří, nebo na hrudní koš napůl odkryté kostry pravěkého ještěra. Lehla si tak, jak bývala zvyklá, tváří k oknu, a hladila zahřátou, hebkou kůži zad svého nejstaršího syna, zatímco

Jákobovy barvy

přemýšlela, co mu dnes poví. Byl to příběh, který začala vyprávět už před mnoha týdny, fantazie, jejíž nezbytnost vyplynula ze situace.

„Jedeš tedy na Gillumovi a já na Valorovi, Malutki sedí za mnou a Eliza za tebou,“ začala. „„Drž se svého koně pevně za hřívu,“ říkám ti, a přesně to také děláš, svíráš chomáče jeho hřívky v rukou. Někdy jedeme bokem v dámském sedu, abychom dali odpočinout nohám, ale ty raději jezdíš obkročmo, kovbojským stylem, když projíždíme touhle neznámou krajinou, novou pro mě i pro tebe, stejně jako pro kohokoliv, kdo tudy jel před námi. V lahvičce připoutané napravo k tvému sedlu vezeme indigo, které jsme objevili, pevně uzavřené v drobné skleněné nádobce, vypadající, jako bychom do ní ukryli právě přicházející noc. A v další lahvičce máme zelený malachit nalezený spolu s azuritem, naše poklady, které jsme objevili v měděných jeskyních. Našli jeden v těsném sousedství druhého, vykutali, rozdrtili a prášek spojili sladkým vínem. Lahvičky uchováváme v bezpečí v koženém pouzdře, které ukrývá ještě pět dalších takových nádobek. Jsme hluboko na území kmene Ušalin. Hluboko na území Stínů, v zemi rozlehlých pouští, kouře a popela, který víří ve větru přes Velké planiny.“

„Ale tihle válečníci z kmene Ušalin jsou rychlí, mámo. Jsou nám stále v patách.“

„Jsou to rychlí jezdci, to je pravda. Ale my jsme rychlejší. Oni znají jen pohyb po horizontálách a vertikálách, jsou velcí, ale kosti na nich chrastí a na cestách se nechávají vést podivnými pravidly, která si pro sebe kdysi dávno vytvořili, aniž by věděli proč, aniž by o tom vůbec přemýšleli. A tak se často nechávají svést ze správného směru, snadno se zmýlí, vydají se jednou cestou, zatímco měli zvolit druhou. Jsou jako velmi nešikovní obchodníci nebo smůlou provázení

Dříve

stavitelé, kteří mají na prodej jen své výkresy, pouhé přísli-by a plány. My jsme ve výhodě. Máme před sebou jasný cíl, tak zřejmý, jako by byl vytesaný do kamene.“

„Náš úkol je tedy jasný, mámo?“

„Ano, náš úkol je jasný. A jsme na dobré cestě, abychom ho splnili. Lesy už jsme nechali za sebou a naši koně teď krá-čejí širokým údolím, jehož zem je tvořena červenými skala-mi, a suché stromy se tady kloní k západu, kde za dalekým obzorem zachází slunce.“

„Neprší?“ zeptá se Jákob a jeho hlas už je pomalu přemo-žen přicházejícím spánkem.

„Neprší. Už tady nepršelo celé měsíce. Všechno je hně-dočervené, pokryté jemným skalním prachem. Práší se opravdu silně.“

„Rád bych byl velbloudem,“ zamumlá.

„Proč zrovna velbloudem?“

„No kvůli prachu. Dlouhé velbloudí řasy by uchránily moje oči před prachem.“

Usmála se a uvědomila si, že ho miluje zase o jeden den více. „Uprostřed toho údolí je proláklina. Je široká asi tak, jako já jsem vysoká, a hluboká je tak akorát, aby ty ses v ní postavil. Když slunce zapadne, slezeme do ní, protože tam budeme dobře chráněni a bezpečně tam přespíme. Udělá-me si tady tábořiště. Přivážeme Valora a Gilluma ke stromu a vyložíme věci z brašen. Přitom ale dáme pozor na skleně-né lahvičky a uložíme je do bezpečí v chladném stínu, tam, kde se k nim nedostane přímé světlo, které by mohlo vzácné pigmenty zničit. Ty nasbíráš dříví. Dospodu naskládáš ten-ké suché větvičky, protože víš, že snadno chytanou a že bu-dou přiživovat plameny, zatímco budeš spát.“

Na chvíli se odmlčela a poslouchala. Podle pravidelného oddechování poznala, že usnul. Dívala se na něj až do chví-le, kdy mu palec vyklouzl z úst. „Můj chlapečku,“ zašeptala.

Jákobovy barvy

Pak vylezla z postele a chvíli jen tak stála uprostřed místnosti, aby znovu našla rovnováhu. Z ulice venku se ozývaly nezhřetelné hlasy a vrávoravé kroky pijáků, kteří odcházeli z hostince domů. Stále také slyšela zdola hudbu, která rezonovala ve staré dřevěné podlaze, stejně jako mumlání vzdálených rozhovorů.

Posbírala svlečené kabáty a posadila se na okraj postele, kde jeden po druhém odpárala černé trojúhelníky, které měli přišíté k náprsním kapsám. Pak se pomalu začala svlékat a přešla k umyvadlu. Přejela rukou kolem dokola po bílém emailu a nakonec váhavě vzhlédla. Před sebou na stěně nad umyvadlem uviděla v zrcadle svůj odraz. Neviděla se už mnoho dnů. Ještě nikdy si nepřipadala tak bledá, její ústa nikdy nevypadala tak vážná, tak ostrá. Vlasy měla po třech dnech v dešti zacuchané a zvlněné; promočené a proschlé, promočené a proschlé, promočené a proschlé, pořád dokola, znovu a znovu. Měla až strach si je učesat, i když dříve si vlasy česávala ráda, s jakousi téměř posvátnou úctou. Každý večer je třicetkrát projela kartáčem, aby byly „lesklé a zářivé a měly zdravé kořínky“. „Oslnivé“, to vždycky o jejich vlasech říkávala matka, „hladké jako hedvábí“. Ale dnes v noci ne. Dnes v noci byly její vlasy pod nánosem špíny k nepoznání.

Neměla u sebe nic, čím by se umyla, a tak namočila okraj své bavlněné blůzy do vody tak ledové, až ji štípala do prstů. Vlhkým kusem oblečení si postupně umývala paže, na vnitřních stranách přejížděla přes hrbolky lososově růžových jizev, které vedly jako malé žebříčky od ohybů loktů až po zápěstí. Dávno zahojená, zapečetěná tajemství. Pokožka kolem nich stažená, jako kdyby ji zevnitř neviditelnými stehy sešívala skrytá jehla. Znovu si namočila blůzu a vyždímala ji. Všechno rozvážně, pomalu a soustředěně, jako by

Dříve

to bylo pokání. Omyla si bavlněnou látkou břicho a v nočním chladném vzduchu se zachvěla. Postupně se tak umyla celá. Namáčela si vysušenou, hrubou pokožku, zatímco pod ní do dřevěné podlahy vsakovaly kapky vody, a myslela při tom na to, jak právě uprostřed této místnosti stála poprvé s ním, jen oni dva, tvář v tvář, neupravení a rozpačití v naprostém tichu, které je obklopovalo. Stála tam i tenkrát a chvěla se, její útlá silueta schoulená, vlhko posledních několik dnů prosáklé až do morku kostí. Stále ještě oblečená v jeho šatech, v těch starých obnošených šatech, které byly příliš veliké i pro něj, natož pro ni, s ohrnutými nohavicemi i rukávy. Ve švech prošoupané, místy roztrhané, provlhlé z posledních dvou dnů, kdy přespávali v rákosí, a tří nocí, kdy veslovali na oprýskané dřevěné červeno-zelené pramici, dokud už nebylo možné jet na ní dál, protože voda prosakující dovnitř mezi uvolněnými prkny jim zmáčela nejprve kotníky, pak lýtka, až nakonec museli pramici opustit a zanechat ji schovanou ve vysoké trávě na okraji bahnitého zoraného pole, kam ji dotáhli ze břehu, aby dál pokračovali pěšky po jílovité pěšině podél řeky až k velikému městu, kde narazili na hostinec De Clomp a na tenhle pokoj.

Pamatovala si, jak tam stál, sledoval ji, jak se třese, nejprve s bezradným výrazem, ale pak se rozhlédl a sáhl po vlněné dece, která byla přehozená přes postel, aby ji do ní zabalil.

„Neboj sa,“ zašeptal.

Ale ona zavrtěla hlavou a ucítila, že má v očích slzy. Nebyl to on, z koho měla strach. Ne, vůči němu cítila v tu chvíli jen vděk, vůči chlapci s rozčuchanými vlasy a legrační mluvou, který ji dovedl až sem. Její obavy v tu chvíli byly už jen dozvuky strachu z místa, odkud utekli.

„Ani nevíš, jak se jmenuju,“ řekla mu.

Jákobovy barvy

„Tak řekni.“

„Jsem Lor.“

„A ja?“ zeptal se.

Jeho jméno už znala. „Ty jsi Javi.“

„V tvých očích sa lesknu slzy, Lor,“ řekl jí. „Nechej je tect. A nemysli na to, co bylo,“ dodal ještě. „Já sem dlouho zvyklý nemyslet na to, co bylo. Řekni raději, co chceš od svého života. O čem sa ti zdá, keď len tak bez seba bloumáš?“

Stála tam nyní, uprostřed stejné místnosti, ticho přerušovalo jen pravidelné oddychování jejích dětí... a jeho děti, které klidně spaly na posteli za ní, a teprve v tu chvíli se rozvzlykala. Oči se jí zalily slzami, místnost se rozostřila, a ona je nechala téct. Bylo jich tolik, že samotné ruce je nemohly usušit.

„Javi,“ zašeptala. „Kde jsi? Prosím tě, Javi, potřebuju tě!“

Dnešek

RAKOUSKO, 1944

Zpočátku Jákob nevnímá nic jiného než pohyby vlastních nohou; šustění krátkých bavlněných kalhot, dusot svých kroků, praskání drobných větviček, které popadaly na zem během dlouhé zimy, aby nakonec skončily rozlámané pod jeho podrážkami. V jedné ruce pevně tiskne kamínek a ve druhé svírá svou truhličku. Utíká. Utíká tak dlouho, až to jediné, co se ozývá, jsou jen zvuky lesa: temné houkání sovy, šustot větví, se kterými si pohrává vítr, táhlé skřípění vysokých kmenů. Opře se o rozpraskanou kůru stromu, aby nabral dech. Jak moc by si přál být dost malinký na to, aby se ukryl v jejích prasklinách.

„Houby jsou jak deštníky pre mravce,“ říkával jeho otec. Jak moc by si přál být jen malinkým mravencem.

Potom si všimne rezavých, okrových odstínů v mechém obrostlých větvích. Utíká dál. Zahlédne také šedobílou mízu kaštanovníku.

Olověná běloba, přesně k té by ji jeho otec přirovnal. Nejlepší bílá, která je zároveň tou nejvražednější – v jádru úpl-

Jákobovy barvy

ně černá. Kolik žen zaplatilo za tuto bílou životem, když si barvily své křehké tváře sladkým jedem oxidu železitého. Předtím, než jejich půvab spláchla vlna apatie. Předtím, než v mdlobách padly k zemi.

Jákob se jako klíště drží cest vedoucích ze severu na jih. Ví, jak je číst, jak najít směr. Vyzná se v těch nejjemnějších detailech krajiny, dokáže vypozařovat kontrast mezi vlhkou a suchou půdou, který nalezne tam, kam dopadají paprsky poledního slunce. Zná jazyk kaluží a pozná, co mu říkají o směru větru – čte z usazenin na jejich okrajích, nazelenalých a špinavých, stejně jako z vrstviček mechu, které obrůstají severní, vlhčí strany kamínků a oblázků. Bezpečně pozná, podle jakého stromu se v krajině řídit, dokáže najít ten nejvyšší, který se tyčí nad ostatními a jehož větve se rozrůstají do větší šířky než větve okolních stromů, nebo takový, který stojí osamoceně a nepůsobí na něj nic jiného než vlivy přírodních živlů. Na takový se musí pozorně podívat, aby určil, kterým směrem rostou větve, kam se natahují za hřejícím sluncem. A také ví, že jižní strana je vždycky ta sladší, že ořechy nebo bobule jsou zralejší na straně směřující k jihu. Ví, které květiny jdou za sluncem, které otáčejí své rozkvetlé tváře k jeho zlatým paprskům.

„Můžeš-li, utíkej,“ tak ho to učili. „Vždycky utíkej, dokud to půjde. Tak, abys měl za soumraku stín za levým ramenem. Utíkej na jih.“

Proč na jih?

„Protože jih je bezpečný. Blíž ke slunci.“

A kam na jih?

Jenomže neexistuje žádné „kam“. Utíkat zkrátka znamená přežít. Utíká z lesů na pole, z polí do lesů, sbírá houby, pampelišky, kopřivy, které roztlouká kameny a vysává z nich šťávu. Ví, že ustlat si musí tam, kde si pavouci spřádají

Dnešek

sítě, v zákoutích a škvírách, ve kterých na ně vítr nedosáhne. Stejně tak nedosáhne na něj, když dřímá pod ojiněnými sítěmi pavučin na polštářích měkkého mechu. Umí také číst z mraků, bezpečně poznat, kdy je nutné začít hledat úkryt a kdy ne. Rozezná blížící se bouřku, před níž se obloha plní vysokými bílými komíny mraků, které rostou a bobtnají s rychle stoupajícím teplým vzduchem, od lehkých mráčků, objevujících se za jasnějších dnů; ví, jak mění své odstíny z tmavších, když ukrývají vodu, po světlejší, když přinášejí snůh. Dokáže se orientovat čtením z noční oblohy a umí spojit cípy neúplného měsíce tak, že jejich spojnice ho bezpečně vede na jih. Vyrostl s přírodou a odmalička ví, jak najít správný směr s pomocí větru i stínů. Je to jeho přirozenost. Avšak osamělost, ta jeho přirozeností není. Ještě nikdy až do této chvíle nebyl tak strašlivě osamělý.

Bojí se spánku. Spánek mu přináší sny, které ho dusí hromadami hlíny a bláta, plní jeho ústa jílem a oči temnotou. *Pe kokala me sútem.* Usíná na kostech. *Bi jakhengo ášilem.* Jeho oči přestávají vidět. Vdechuje písek, který tlumí jeho křik, a zuřivě škrábe do hlíny kolem sebe. Jákob – napůl cikán, ze čtvrtiny Rom a ze čtvrtiny Jeniš. Nehty zápasí s měkkou hlínou a snaží se ji rozhrnout, odhrabuje kamínky i roztrpěné kořeny nasáklé krví, až jeho prsty na sobě konečně ucítí chladný dotek větru. A pak skrze štěrbinu v zemi nad sebou zahlédne záblesk azurového nebe.

Probouzí se, lapá po dechu, prudce si sedá a snaží se nadechnout, ale zalyká se už jen pouhou vzpomínkou, zatímco se vyděšeně škrábe na nohy.

„Stíny plujou, jak jim říká slunce,“ řekl mu jednou otec. „A ty si slunce, chlapče moj. Ty si to slunce.“

Rezavé, okrové odstíny v mechch obrostlých větvích. Šedobílá míza kaštanovníku. Dívej se na barvy. Pouze na barvy.

Jákobovy barvy

„Neboj sa, Jákoobe,“ řekl mu otec slabým a rozechvělým hlasem, modře zbarvená kůže jeho prstů vybledlá, už jen jako vzpomínka na barvu, která pro něj bývala typická. „*Spójrz na kolory. Pohled' na barvy. Řekni mi, co vidiš, Jákoobe,*“ zašeptal.

Před sebou vidí jen den a noc, a obojí je třeba přežít. Jak, to předem neví. Proč, to se ani netroufá ptát. *Te den, cha, te maren, denaš.* Dávají-li ti jídlo, ber, bijí-li tě, utíkej. Tichá prosba. Nezbyvá mu už nic než ta tichá prosba. Ne touha žít. Žádnou nemá. To jediné, co má, je ona prosba, aby žil. Utíkat znamená žít. Bojovat. A tak znovu a znovu utíká. A utíká. Jeho horký dech vysušuje slzy, zatímco mrazivý zimní vítr mění jeho pot v ledové krůpěje.

Jako by obloha padala na zem. *Čeri pe phuv peradi.*

Pojídá oheň. *Jag chálem.*

Pije kouř. *Thuv pillem.*

Obrací se v prach. *Taj pracho.*

Nakonec ho hlad přeci jen vyháání ze zimou vyčerpaných lesů. Slyší vyzvánění těžkého kostelního zvonu ještě dříve, než mezi stromy zahlédne červené pálené tašky střech vesnických domů stojících hned za lesem. Vidí dav lidí, slyší změř hlasů a melodický šum rozhovorů, které mu nakonec dodávají odvahu. Vyplíží se ze stínu lesa a pod příkrovem těžkých, ocelově šedých mraků se ocitá na okraji hlučného, rušného tržiště.

Stojí přímo vedle rezavějícího vraku nákladního auta, jehož kola i dveře jsou už dávno vylomené. Malý chlapec, zhruba stejně veliký jako Jákob, odčerpává naftu z nádrže. Nasaje ji ústy do hadičky, a když vyjede skrz, zakucká se a vyplivne ji. Nafta nejprve teče proudem, ale jen chvíli, pak začne pomalu, pravidelně odkapávat do připraveného kovového kbelíku a odměřovat čas jako hodiny. Jiný chlapec

Dnešek

s vlasy jako sláma sedí na zemi vedle něho a zarputile se tupým nožem snaží z gumové pneumatiky vyřezat boty, pokrčená kolena tak vyzáblá, že přes průsvitnou kůži jsou téměř vidět kosti.

Stařec, který Jákoba míjí, do něj lhostejně vrazí. Zamumlá něco, čemu Jákob nerozumí, a pokračuje dál. Má chraplavý hlas zastřený hlenem, který čas od času vykašle a utře do odporně špinavého rukávu. Jákob ho sleduje, jak si rozepíná poklopec, otáčí se ke stěně cihlové budovy a promlouvá k ní, zatímco močí na okapní rouru, děravou od zásahů kulek. Starcova moč má barvu dehtu; a on sám má barvu hniloby. Jákob pokračuje dál, a i přes to, že se k němu po větru nese zápach moči, cítí se ve společnosti lidí utěšeněji.

Půda je stále mokrá po poslední přeháňce, ale pomalu usychá, jak se paprsky slunce prodírají skrz mraky. Jákob obtiskne svou stopu do blátivého okraje kaluže a napadne ho, jestli tam jako důkaz jeho existence zůstane alespoň do soumraku. Kolem se kodrcá vůz na rozviklaných kolech. Sleduje loukotě, jak se otáčejí a nadskakují. Všimne si osamělého jablka, jak se zaleskne v paprscích slunce, které si našly cestu skrz mraky. Leží na kraji pultu jednoho ze stánků, červivé, ale zralé, pěkně červené. Najednou si naplno uvědomí, jak se mu žaludek svírá hladem, a natáhne ruku, aby jablko vzal.

Ruka, která ho v tu chvíli chytí za zápěstí, je drsná a plná mozolů.

„Seber ho, a jsi synem smrti. Tak moc na tom záleží,“ ozve se chraplavý hlas. Jákob vzhledne k postavě muže, který se nad ním tyčí. V jeho drsné, neoholené tváři se leskne pár zelených očí. Jasných, ale drobných, posazených hluboko a zastíněných hustým, tmavým obočím, kvůli kterému vypadají neustále zamračené. „Vezmi si tuhle radu k srdci,

Jákobovy barvy

hm?“ řekne muž. Jeho neoholené strniště se s každým slo-
vem nepatrně pohybuje. Pustí Jákobovo zápěstí, ale otisky
jeho prstů jsou na něm stále zřetelné. „Není to nic složité-
ho. Chceš jíst? Zasluž si to. Viděl jsem, žes vyšel z lesa, hm?
Byls tam dlouho?“ zeptá se nakonec. Jákob si prohlíží rysy
jeho obličeje, který je veliký a kulatý s výrazně vyklenutým
nosem, jenž je na konci zploštělý, jako kdyby už mnohokrát
pocítil plnou sílu úderu pěstí. Pleť má hrubou a plnou dolíč-
ků, nemyté, zplihlé vlasy jsou cítit špínou, sem tam mu do-
konce raší chomáčky chlupů z nosu a uší. Jákob ani nehles-
ne. Je příliš vystrašený. Muž pokrčí rameny.

„Jak myslíš. Kolik ti je?“

„Osm,“ zamumlá Jákob.

„Na osm jsi docela mrňous, hm?“ Znovu pokrčí rame-
ny. „A jmenuješ se? No, jak myslíš. Já jsem Walther. Walther
Bauer. Nemám žádný problém ti to říct. Žiju tady celý svůj
život, stejně jako můj otec a taky jeho otec dávno předtím,
než jsem se narodil. Kdokoliv v téhle části města by ti řekl
moje jméno, kdyby ses zeptal. Takže, kluku, jestlipak víš, jak
rozdělat oheň, který nekouří?“

Jákob zavrtí hlavou.

„Tak pojď, ukážu ti to. Zachráním tvůj mladý život, ať už
to potřebuješ, nebo ne.“

Vede ho zpátky do lesa a zastaví se až na místě, kde hlí-
na začíná ustupovat načervenalým skalkám. „Jestli chceš
žít v lesích, můj mladý příteli, tohle je něco, co musíš nutně
znát. Pokud chceš přežít.“ Walther si klekne na zem a ruka-
ma se dá do hrabání. Jeho obrovské ruce pokrývají tmavé
chlupy, které se na koncích stáčejí do prstýnků. „Potřebu-
ješ komín. Jasně? Ne takový ten, co vede k nebi. Místo toho
musí směřovat dolů do země. Tak hrabej, dělej.“

Jákob klečí vedle něj a vyhrabává kamínky z díry, kte-

Dnešek

rou už Walther vyhloubil. Hlína se mu zarývá za nehty a vzduch je najednou cítit po houbách a zkypržené lesní půdě. Zalapá po dechu. Sáhne po svém kamínku. Nahmatá ho v kapse přes látku kalhot. Zavře oči. Hlava se mu zatočí náhlým přívalem vzpomínek, které ho až příliš snadno přenesou na ono místo, zpět na pole, kde se proti jasnému nebi tyčí strom, co tvarem připomíná písmeno Y.

Najednou je tam znovu, sleduje ho z úkrytu temného lesa. Krčí se schoulený za hustou tmavou hradbou kapradí, kolena zabořená do měkkého polštáře mechu, který je ještě nepatrně navlhlý od posledního deště. Jeho dech zní přerývaně a hlasitě, jako důsledek a připomínka toho, čeho byl před malou chvílí svědkem. Ví, že by měl utéct. Ví, že by měl utéct daleko a rychle. Ale jen pouhá myšlenka na to, že by měl opustit ono místo, se mu zdá nesnesitelná. Nedokáže odejít někam, kde by ho jejich vůně už nemohla dostihnout. Mezerami mezi keříky kapradí pozoruje pole, které je chvílemi osvětlované stříbrným měsíčním svitem, sleduje, jak po nebi putují mraky a mezi nimi občas vykoukne měsíc. Temně modré pole s dlouhými stíny trsů vysoké trávy. Vidí i onen strom, bílý jako kost ve světle měsíčního svitu, tyčící se proti sametovému nebi. Ale kolem něj je mrtvý klid, žádný pohyb, ani jediné nepatrné zachvění prstů. Dokonce ani mávnutí křídel, ani plíživý stín zvířete na lovu. Jen strašidelné ticho, klid, jako kdyby všechno ostatní zmizelo s tím, co se tady před malou chvílí událo.

„To stačí,“ řekne Walther, když je jáma veliká na délku jeho paže. Jeho hlas vytrhne Jákoba z hlubin vzdálených myšlenek. Strom je pryč. Pole je pryč. Zůstává už jenom les, ve kterém zrovna klečí. Nablízku je jen Walther. „Tak – umíš rozdělat oheň?“ zeptá se ho muž.

Jákob přikývne. Walther mu z náprsní kapsy svého ob-

Jákobovy barvy

nošeného šedého saka podá kus látky a úlomky křesacích kamínků. Jeden hodně tvrdý a jeden třpytivý křemen. Jákob se naučil, že vybírat ty správné křesací kameny je třeba opravdu pozorně.

„Najprv budeš hledat kamen, co jiskří,“ učíval ho otec snad odjakživa, kam až jeho paměť sahala. „Musíš v něm vidět jiskru. A potom, druhý kamen proti němu musí mít ostru hranu. Když taky nenajdeš, vyber ten nejvíc tvrdý. A keby ani to ne, ten nejvíc šedivý. A keby šutr byl mokry, tak ho možeš rovno zahodit.“

Jákob natrhá kousky březové kůry, tenké jako papír, olupující se z kmene, který z ní dávno vyrostl, aby mu posloužila jako troud, dostatečně suchý materiál z vyvýšeného místa. Pak fuká kamínky o sebe, dokud do kusu látky nepřeskočí jiskra. Rozfouká oheň, a jakmile vzplane a zazáří, zapálí od něj dřevo.

„Tak to bysme měli,“ řekne Walther s dávkou obdivu v hlase. „To bysme měli,“ a ukáže mu postupně, jak zamaskovat kouř, jak ho odklonit a nasměrovat přímo dolů do vyhloubené jámy, do komína ukrytého pod zemí.

Jákobovi je konečně poprvé za dlouhé týdny teplo. Plameny tancují pod postavenou stříškou a olizují ji zesponu, jejich střed bíle září. Poskakují sem a tam a nekouří.

„Máš vši,“ poznamená Walther, „radši by ses jich měl zbavit.“

Nakáže mu, aby se svlékl a podržel své oblečení přímo nad ohněm, a to také Jákob udělá, svléká si jednu vrstvu po druhé a přidržuje jednotlivé kusy šatů nad ohněm tak blízko, jak si jen troufne. Vši z nich padají a praskají v ohni. Znovu se oblékne a věci už ho nesvědčí. Hned potom mu Walther zkrátí vlasy. Okudlá je hrubě a tak nakrátko, jak to jen dokáže ostřím svého nože. „Jeden by z toho zešílel, jak to svědí. Lepší se jich zbavit,“ řekne mu.

Dnešek

Pak chvíli jen tak sedí, v příjemném tichu si vychutnávají pouhou společnost toho druhého.

„Tak,“ ozve se nakonec Walther a v ruce zvedne jablko, které si Jákob chtěl vzít, „zasloužil sis svoje jablko.“

Hodí jablko Jákobovi. Podá mu i svůj nůž. Jákob k němu vzhledne. Chtěl by muže obejmout, ale místo toho si vezme nůž a odkrajuje si tenké plátky jablka, které jeho viklavé zuby snáze rozžvýkají. Šťavnatá sladkokyselá chuť se mu okamžitě rozlije v ústech a dráždí jeho bolavé dásně.

„Prozatím můžeš klidně přespávat na tržišti. Pracovat, najíst se. Ukážu ti, jak na to.“

Dříve

RAKOUSKO, 1943

Brzy ráno osvětlovaly hostinec De Clomp sluneční paprsky, které pronikaly okny dovnitř a malovaly na dubová prkna podlahy teplé zlaté čtverce. Malutki a Eliza se v těch čtvercích usadili a kutáleli si po podlaze kuličky. Jákob seděl nad sklenicí, ze které zrovna vyndal pár šneků a položil je na podlahu, aby lezli mezi stíny. Bylo ještě příliš brzy, než aby měl hostinec otevřeno, a Alfredo je ujistil, že touhle dobou tady budou v bezpečí, že celá veliká místnost bude jen jejich, prázdné stoly, prázdné židle a ozvěna jejich vlastních hlasů. Alfredo jim připravil chléb a několik plátků sýra, aby se nasnídali, a také pár sklenic mléka, které časně ráno – s prvními paprsky svítání – přivezl mlékařský vůz za doprovodu typického cinkání kovových konví a šplouchání mléka uvnitř.

Jákob zvedl šneka a otočil ho, aby se podíval na spodní stranu ulity. „Na sluníčku vysychá, mámo,“ poznamenal.

Lor ho sotva poslouchala. Napravo od místa, kde právě seděla, stál stůl, který dříve býval „jejím místem“, nebo

Dříve

„jeho místem“, a samozřejmě také „jejich místem“. Tak či onak, bylo to přesně tam, kde si ona a Javi svého času zvykli hledávat jeden druhého. Ve vzdáleném rohu pod poličkou, která se prohýbala pod tíhou starých knih vázaných v příjemné hnědé, mahagonové nebo zelené kůži. To místo jí připadalo důvěrně známé i po všech těch letech. Pamatovala si jako včera, jaký to byl pocit, když vstoupila do De Clomp a spatřila ho sedět přesně tam, skloněného nad knihou nebo právě dojídacího večeři. Míval vždy ve zvyku ponechat malý zbytek jídla bez povšimnutí uprostřed, když odstrčil talíř stranou. Na rozdíl od Římanů, pomyslela si vždycky, ti zvraceli jídlo do velikých nádob, aby mohli hodiny a hodiny pokračovat v bohémském hodování, až nakonec záměrně nedojedli poslední sousto, čímž hostiteli dali najevo, že už mají dost. Pro Javiho bylo v tom gestu něco mnohem hlubšího. Ujišťoval tím sám sebe, že když bude potřeba, vždycky bude mít dostatek jídla. Že už nikdy nebude trpět hladem.

„De Clomp. Dřevák,“ řekl úplně poprvé, když sem přišli, ještě předtím, než se z toho místa stalo „jejich“ místo. „Kebys musela volit, vybrala by sis radši boty než teplý kabát?“

„Ano,“ odpověděla mu.

„To jo. Nejprve vodu. Jídlo. Pak boty. Kebych já měl na výber.“

Pak pokračoval dál, vyprávěl jí příběh o botách, o veliké hromadě bot, který se stal v jedné vesnici, kde dříve žil.

„Byla to taka vysoká hromada, že sahala až ke střechem baráků,“ řekl jí. „Dělo sa to vždycky o nedělích. Po mši sa všeci sešli na návsi a čekali, až zazní zvon. To bylo znamení, abysme si sundali boty, všechny – děcka aji dospělí – a naházeli je na obrovsku hromadu rovno vprostřed návsi.“ Když vypravoval, divoce gestikuloval rukama. Tak ráda ho při

Jákobovy barvy

tom sledovala a poslouchala, v těch chvílích byl jako světlo, které rozzáří místnost.

„A když sme pak všeci stáli boso a zvon zazvonil zas,“ pokračoval, „tak sme tym samym fofrem, jakym sme je zahodili, ty svoje boty zas hledali. Lezli sme na tu hromadu, abysme našli ty svoje, a přitom viděli boty kamarádů, mám nebo bráchů, a tak sme jim ty jejich boty rychle házali a zas hledali ty svoje. Až nakonec, když už celá hromada bot zmizla a my tam stáli a drželi ty svoje, sme vyhráli. A když ne, prohráli sme.“

Usmála se nad tou vzpomínkou. Když přišla válka, nebyl to pro něj takový šok jako pro ni. On se naučil bojovat o přežití už dávno předtím.

Za barovým pultem cinkal Alfredo sklenicemi a láhvemi. Čas od času pohlédl úkosem na Lor, v očích otázku, kterou však nevyslovil nahlas. Ona si zase v jasném ranním světle prohlížela rysy jeho obličeje. Docela určitě zestárnul od doby, kdy ho viděla naposledy, ale vypadal spokojeně. Obličej měl obrovský; široký nos, vystrčenou, kulatou bradu. Místní děti se bavily tím, že mu na ni pokládaly mince a nutily ho, jim pro radost, žvýkat fláky masa, aby mohly s obdivem sledovat, že mu při tom mince nepadne. Měl italské předky, jeho rodiče se sem dostali z Itálie s vystěhovaleckou vlnou v šedesátých letech devatenáctého století, když prchali před chudobou a epidemií cholery, která zabila na padesát pět tisíc Italů žijících na jihu země. Po svém otci a dědovi to byl hromotluk, chlap jako hora. Jeho velikost byla něčím, za co se po celý život zvykl omlouvat, protože s velikostí přicházela i nemotornost. Permanentně vrážel do věcí i lidí kolem sebe. Město, které bylo jeho domovem, opustil v životě pouze jednou jedinkrát, a to aby viděl jámu s medvědy v Bernu. Tam pak celou věčnost stál a zíral dolů

Dříve

na pár obrovských divokých zvířat namačkaných na malém kousku země a smířených s osudem, a pocítil s nimi jakousi zvláštní spřízněnost. Takovou, jakou ještě nikdy předtím nepocítil s nikým z lidí. Každou noc míval strach, že se ve spánku převalí a zalehne svoji drobnou manželku, spával kvůli tomu jen velmi lehce. Nikdy nesehnal snubní prsten dost veliký na to, aby si ho mohl pohodlně navléknout na prsteníček. Měl prsty obrovské a neforemné jako sloní nohy.

„Mám tady pro tebe něco speciálního,“ řekl, když si všiml, že ho Lor pozoruje. Zmizel vzadu a za chvíli se vrátil s předmětem ukrytým v obrovské dlani. „To je pro tebe a děti.“ Rozevřel dlaň a ukázal jim žlutý citron, který položil na barový pult tak opatrně, jako by byl vyrobený z toho nejkřehčího skla. Vypadal už seschlý, jako by se na něm kůra trochu moc scvrkla, ale i přesto jeho žlutá barva výrazně zářila proti tmavě hnědé dřevěné desce barového pultu, skoro jako nějaká malá hvězda.

„To nemůžeme,“ bránila se Lor. „Nechte si ho.“

Alfredo zavrtěl hlavou. „Pěstují se kousek odtud. Většinu jich odvezou, ale pár... občas...“ oči mu zajiskřily. „Na,“ řekl jí a vytáhl nůž, kterým jí odkrojil jeden měkký plátek asi na dva centimetry silný. „Sněz to celé i s kůrou, všechno, jak to je. Něco se změní. Něco nového tím začne.“

Udělala to přesně, jak jí řekl, zakousla se do dužiny a ostře kyselá chuť jí vehnala slzy do očí. Něco takového neochutnala už celé měsíce.

„Ty brečíš, mámo?“ zeptal se Jákob, jehož pozornému zraku nikdy nic neuniklo.

„Ne. To ten citron. Je strašně kyselý.“

„Smím také ochutnat?“

„Samozřejmě. Nebo ti ho hodíme do vody.“

Jákobovy barvy

Ale Jákob ho chtěl ochutnat přesně tak, jak ho jedla ona. A jeho oči se zalily slzami stejně jako její, což ho rozesmálo, a ona si uvědomila, kolik času už uběhlo od doby, kdy ho naposledy viděla se smát. A že už skoro zapomněla, jak kouzelný při tom je.

„Miluju tě,“ řekla mu.

„Jo,“ odpověděl prostě. Vysál kyselou šťávu z dužiny, až zbyla jen kůra. Snědl i tu a olízl si prsty.

„Tak co se změnilo?“ zeptal se ho Alfredo.

„Jako by se ze mě stal zvon, úplně mě to zevnitř rozeznělo,“ odpověděl Jákob.

Alfredo je sledoval a při tom dál leštil řady sklenic.

„Udělám vše, co bude možné, abych vás ukryl,“ řekl nakonec.

„Já vím,“ položila dlaň na jeho ruku, „ale on tady není.“

„Není.“

„Myslela jsem...“

„Já vím.“

„Nezaslechl jste něco?“

Alfredo zavrtěl hlavou. „Ale trochu se poptám.“

Lor se smutně usmála. „Musíme se dobře vyspat a najíst. To je teď to hlavní. Bylo by to možné?“

„Ano, samozřejmě. Mám tady dost jídla, abych vás nakrmil.“

Sledovala ho a při tom s lítostí vnímala, jak normálně vypadají ty řady vyleštěných sklenic. Uvažovala, jestli její život byl vůbec někdy podobně normální.

„Už sa neboj,“ řekl jí Javi, „tady budeme nějakou dobu v bezpečí. Nikdo nas tu nenajde.“

Potom vytáhl z kapsy svého příliš velikého kabátu drobnou knížečku vázanou v tmavě modré kůži se zlatým lemováním kolem hřbetu, která byla tak malá, že se mu vešla do dlaně.

Dříve

„Nevim, co sa tam píše. Je psaná tvoji řečí,“ řekl jí, „ale tak sem si povídal, že by ses na ni možná ráda koukla.“

Vzala si ji a přejela prsty po jejím drobném hřbetu, rozvřela její otřepané stránky a ucítila zatuchlinu, která bývá cítit z knih, které už dlouho nikdo neotevřel. Byla to anglická kniha starých lidových příběhů.

„Líbí se ti?“ zeptal se a v tu chvíli poprvé zaslechla v jeho hlase stopu nervozity.

„Líbí,“ ujistila ho.

„Hodně?“

„Ano, hodně. Moc ti za ni děkuju,“ přikývla, a když se na něj podívala, jeho tvář zářila potěšením, jako kdyby to byla ona, kdo mu něco daroval, a ne obráceně.

„Myslíte, že bych to cítila, kdyby byl mrtvý?“ zeptala se nakonec Alfreda tiše.

Neodpověděl. Lor odvrátila zrak. Venku zatím slunce vyšlo nad střechy domů a zaplavovalo hostinec De Clomp světlem paprsků naplno se opírajících do okenních tabulí. Už by tady dole neměli zůstat o mnoho déle. Venku na ulici začínali pomalu proudit chodci.

„Najdu ho,“ řekla ještě.

Dnešek

RAKOUSKO, 1944

Jákob se choulí na pytlích se zelím, které páchnou a kvasí, zatímco je ve spánku zahřívá vlastním tělem. Stále nemytý a špinavý od cizí zaschlé krve, mělký dech mu skřípá na prsou, jak po mnoho a mnoho nocí vdechoval do plic jen chladný lesní vzduch. Spí tvrdě po celodenní námaze, zatímco trh kolem něj se pomalu balí, stánky mizí, a s tím se tržištěm nese ozvěna bouchání dřevěných desek a kovových konstrukcí, rozmontovávaných s naučenou precizností. Spí jako mrtvý, naprosto nehybně, ani jediné škusnutí nohou nebo rukou, ani jediné zavrtění se ze spaní. Nevní má postupný přechod od lomozu k naprostému tichu, jak všichni prodejci odcházejí a s nimi mizí i jejich rozvrzané vozíky, jak utichá rachot kol i hlasy lidí, kteří míří na místa, jež nazývají domovem. Nepociťuje náhlou osamělost místa v ostrém kontrastu s předchozí přeplněností, ani postupné ochlazování slunečného dne v přicházejícím soumraku, který má ten den zlatou medovou barvu. Stíny se prodlužují, až vypadají jako němé loutky, podivné spící přízraky. Světlo

Dnešek

mizí. Jákoba obklopuje noc, přikrývá ho na jeho měkkém, provizorním lůžku. Ve spánku objímá svou truhličku. Kamínek v kapse, na které leží, ho tlačí do kůže, až do ní postupně otiskne kulatou, hnědofialovou modřinu.

Spí bezesným spánkem. Až pak, když slunce opět vykoukne nad vrcholky kopců a jako dlouhé prsty se ho pomalu začnou dotýkat paprsky svítání, vrací se na tržiště pohybu. Lidé přicházejí, aby se připravili na další den; je slyšet klapání podkov koní, kterým se teplá pára sráží u sametových nozder, všude zní rachot vybalování zboží z vozíků, vytahování rolet, bouchání dřeva a kovu, řinčení, skřípění, fukání. To vše opět proměňuje liduprázdné prostranství v tržiště z předchozího dne, v labyrint namačkaných stánků, které zaplňují stříbrné šperky, čajové šálky, kadidlo a různé cetky visící z dřevěných stojanů jako nekonečné řetězy kapek vody, zatímco ve vzduchu se mísí vůně santalového dřeva, sluncem zahřáté kůže koňských postrojů, starých sedel i kouře z cigaret. Je tady přeplněno, snad aby se zakryl fakt, že světem zmítá válka. Tržiště se snaží žít stejným životem jako dříve, i přes zjevný nedostatek čerstvého zboží, navzdory všudypřítomnému zápachu hniloby a kvasícího ovoce, které téměř vytéká z poloprázdných stánků s potravinami.

Když se slunce vynoří zpoza mraku a zemi zalijí kužely jeho paprsků, prosvítajících mezerami v šedých mracích, rozezná se po tržišti smích a v tom okamžiku alespoň na chvíli každý uvěří, že je to znamení a „Přeci jen existuje nebe!“. I v troskách dnešního dne. A právě v tu chvíli se Jákob poprvé pohne, s ozvěnou slova „nebe“ se v lehkém ranním spánku zavrtí. Přetočí se na záda a ztěžka zamrká, aby ze sebe setřásl tíhu ospalosti, a zprvu si ani neuvědomí, kde se to vlastně probudil. Najednou ale zpozorní a rychle vyskočí,

Jákobovy barvy

jako kdyby se přistižení při spánku rovnalo přistižení při zločinu. Ukryje svoji truhličku mezi pytle zelí a sleze z provizorního lože, jeho šaty jsou celé ztuhlé od zaschlého bláta a špíny. Vyčnívá z davu, se svými botami z pytloviny působí spíš jako malý kašpárek než jako chlapec. A bolestná ztráta, kterou pociťuje uvnitř, jako by pomalu stoupala k povrchu, nakonec ji vnímá až těsně pod kůží, podobně jako stoupající hladinu vody pod tím nejjemnějším hedvábím. Jedna malinkatá slza a celé jezero by najednou přeteklo a v mohutné záplavě se rozlilo kolem. Cítí ten tlak. Ruce má zastrčené hluboko v kapsách kalhot, aby uchránil prsty před ledovým větrem. Postává za hromadou potlučených okurek a bojuje s touhou alespoň ochutnat jejich šfavnaté slupky, než popojde k dalšímu stánku, kde bezzubá žena věší krysu na tyč, na které už má několik růžových mrtvol králíků, jejichž hlavy se téměř legračně houpou na zlomených krcích.

Otočí se a vezme si od ženy hrnek kozího mléka, které mu nabízí. Přitom zaváhá, přitahován k teplému lidskému doteku, po kterém tolik touží, a vybavuje se mu vzpomínka na něco víc. *Me kamav tu*. Miluju tě. A pak něžné pohlazení po čele. Touží opřít hlavu o zamazanou zástěru té neznámé ženy, ale místo toho se otáčí a odchází pryč. Míjí vedlejší stánek, kde se muž snaží nacpat dvě živá kuřata do dřevěné klece tak malé, že v ní mohou sotva dýchat.

Jákob prohledává okolí a stále znovu a znovu se shýbá pro zašlapané nedopalky cigaret, které vylupuje z bláta. Později pečlivě rozbálí každý z nich, rozdělí zbylý tabák na malé hromádky a z těch pak znovu ubalí cigarety; poměr je deset nedopalků na jednu novou cigaretu. Přebírá také vyhozená jablka, všechna nahnílá a zkažená, zahazuje ta horší a vybírá lepší, aby za ně dostal alespoň pětinu ceny těch pěkných čerstvých zelených a červených, vyrovnaných na pultech stánků.

Dnešek

V jeden okamžik, když je sehnutý tak blízko u země, až jasně cítí vůni hlíny, ruce ještě zamazané od zkaženého ovoce, se mu půda pod nohama začne otřásat a vzápětí uslyší rachot velikých automobilů. Hlučných neživých strojů, při jejichž zvuku ho polije studený pot a hrůza ho dlouhými pažemi obejme tak náhle a úplně, jako když se horko změní v zimu nebo tma ve světlo. Kolena se mu podlomí, klesne na zem a v okamžiku se schoulí do klubíčka, ani se nehne. Zvedne jen hlavu a pod jedním z dřevěných stolů sleduje kolonu nákladních vojenských aut, která se blíží po šterkové cestě k tržišti, jejich obrovská kola s pneumatikami s hlubokým vzorkem při tom rozhazují kamínky a šterk, motory vrčí a všude kolem se šíří oblaka výfukových plynů. Stoupají k břidlicově šedé obloze a zakrývají paprsky slunce, které až dosud probleskovaly skrze trhliny v mracích a ozařovaly tržiště jako znamení z nebe. Lomoz nákladních aut přehlušuje všechny ostatní zvuky, jako kdyby jejich příjezd umlčel celý okolní svět. Zastaví jako na povel v těsné řadě, a i když jejich motory stále běží, jako divocí psi z nich naráz seskakují do bláta vojáci, alespoň padesát, možná šedesát, Jákob to ani nedokáže odhadnout.

„Máš nějaké doklady?“ zeptá se Walther ze svého stánku plného veteše, který se z určitých úhlů blýská skoro jako nějaké kouzelné klenotnictví. „Jestli ne, tak bys měl pěkně rychle zmizet.“

Ale Jákob se nemůže ani pohnout. Ze svého místa hned vedle hromady zelí sleduje důstojníka, který vylezl ze třetího auta v řadě, orlice s hákovým křížem mu září na rameni, je ručně vyšíváná stříbrnou nití a bílým hedvábím. Toho muže už předtím viděl. Byl to on, kdo seděl a držel si hlavu v dlaních. Byl to ten muž, který sám nasbíral dříví, rozdělal oheň a celou dobu na něj příkládal. Stejný muž, jehož oči se

Jákobovy barvy

zalily slzami, a když mu pomalu stékaly po tvářích, ani se je nepokusil otřít.

Jákob je najednou v myšlenkách opět na onom poli a vzhlíží znovu k onomu stromu. Vidí ho stát na zeleném pahorku. Bez listí, křivý a tvarem připomínající písmeno Y. Vidí ho bílý jako kost ve světle měsíčního svitu, stříbrný v záři slunečních paprsků. A také roztomilou tvářičku svého malého bratříčka. Malutki má oči doširoka otevřené, jen na malou chvíli se v nich objeví záblesk strachu. Má horké ruce... horký dech, i přesto, že je obklopuje chlad doprovázející svítání..., a pohled, který balancuje na hraně mezi důvěrou a nejistotou. „Všechno je v pořádku, Malutki. Všechno je v pořádku,“ ujistil ho Jákob.

Jákob se přikrčí ještě víc, neschopen odtrhnout oči od tváře toho muže, který si zatím rukou přejíždí po neholené čelisti, jako kdyby se snažil probrat z únavy a strnulosti po dlouhé jízdě. Avšak ještě než dojde k prvním stánkům, jeho tělo se viditelně probouzí; v pohledu mu zaplane vojenská hrdost, páteř se napřímí a absolutní rozhodnost jako kdyby znovu provázela každý jeho pohyb. Očima propátrává okolí a najednou působí přímo hrozivě, jako by jeho pozornosti nemohlo uniknout nic a nikdo. Vojáci kolem něj nabírají zásoby, plní dřevěné bedny čímkoliv, co jim přichází pod ruku. Systematicky plní jeden stánek po druhém a nenechávají za sebou nic než nepořádek a zbytky starého, otlučeného, zkaženého jídla, které nikdo nechce.

„Ty tady pracuješ, kluku?“ zazní nad ním chraplavý zvučný zlatý hlas s medovým akcentem.

Jákob sklopí hlavu, zastrčí ruce do kapes, aby alespoň zčásti ukryl jejich třes, a přikývne.

„Pracuješ tady s kým?“ Jákob nemůže najít řeč. Uvnitř cítí prázdné ticho.

Dnešek

„Je tu se mnou,“ řekne Walther, jehož vysoká postava se tyčí nad stánkem, a z náprsní kapsy vytahuje doklady. Důstojník si je od něj bere a pozorně je prohlíží. Jeho kůže je cítit kolínskou a dech lékočicí. Nakonec odtrhne oči od dokladů a znovu se soustředí na Jákoba. Málem ani nemrká.

„Máš strach?“ zeptá se nakonec, zatímco podává Waltherovi zpátky doklady. Jákob stále mlčí. Nedokáže promluvit.

„Máš strach?“ zeptá se důstojník znovu příkrým tónem, který se dožaduje jasné odpovědi.

„Mám,“ zašeptá Jákob. Z očí mu vytrysknou slzy a stéka jí jako dva potůčky po jeho špinavých tvářích.

Důstojník zavrtí hlavou. Vypadá téměř smutně.

„Muži nikdy nemají strach. A ty jsi muž, nebo ne? Tak. Vstaň. Vstaň a ukaž mi doklady.“

Za ním už vojáci nastupují zpátky do automobilů, jejichž korby nyní klesají pod tíhou nákladu, který právě nasbírali. Tržiště se pomalu probírá ze šoku a vrací se do něj pohyb. Lidé vyděšeně mumlají, tiché hlasy plné strachu. Jen bezzubá žena hlasitě lamentuje nad králíky, které jí vojáci sebrali. Důstojník se otočí, její vzlyky ho zjevně rozčilují, a udělá několik rychlých kroků uličkou mezi stánky směrem k ní.

„Musíš utéct,“ šeptá Jákobovi Walther. „Bez dokladů musíš zmizet. Neboj. Najdu si tě. Počkej na mě v lese. Teď už víš, jak rozdělat oheň, který nekouří. S takovým ohněm přežiješ cokoliv. Běž už.“

O kousek dál žena přestala naříkat a muž se znakem ručně vyšívaným stříbrnou nití a bílým hedvábím se na půli cesty zastavuje. Chvíli tak stojí bez hnutí zády k Jákobovi, jako kdyby o něčem přemýšlel.

„Běž,“ sykne Walther. Jákob padne na břicho, až se obličejem téměř dotýká země, plazí se kupředu, lokty se odstrkuje od vlhké půdy a rozdírá si kolena, aniž by vůbec vní-

Jákobovy barvy

mal nějakou bolest. Ta přijde až později. Za ním se pomalu v oblacích prachu otáčejí nákladní auta a země se znovu začíná otřásat pod jejich koly.

Jen důstojník stále stojí v uličce mezi stánky, pak se konečně obrací a očima pátrá, obočí zdvižené, jako by si už vzpomněl. Jákob se doplází k hromadě zelí, vyhrabe svou dřevěnou truhličku a plíží se dál podél provizorních stánků, po oranžové zemi páchnoucí po zkaženém jídle. Kremonská oranžová ukrývající miniaturní hmyzí svět, svět havěti, která neví o dění tady nahoře zholá nic. Znovu by si přál být malinkým mravencem. To by ho snad mohlo zachránit.

„Ty nejlepší husle na světě vyrobili v jakemsi městě v Taliánsku,“ vyprávěl mu kdysi otec. „Menuje se Kremona. Husle tam lakuju fermežou v barvě tygří kože, zářivou oranžovou. Ale recept na její míchání sa jim už dávno ztratil. Před mnoho stovkami let. Lidi v tom městě ho od tych dob marně hledaju.“

„Aby mohli barvit svoje housle pořád stejně?“ zeptal se Jákob.

„Jo, protože to není len lesklý lak, tahle kremonská barva. Díky něj sa husle nejenom blyští, ale taky zpívaji, místní lidi věří, že jak zas najdou tajemství barvy tých nástrojů, najdou taky naturu a dušu každej písně.“

„Ten kluk?“ zaslechne štěknot důstojníka, v jehož hlase je stále slyšet medový akcent. „Kde je ten kluk?“

Jákob se plazí dál a dál po oranžové zemi.

„Kde je ten kluk,“ slyší znovu. „Wo ist der Junge?“

Najednou se ozve křik a zahvízdání, které rozetne vzduch nečekanou pronikavostí, a vojáci jako na povel znovu vyskakují z nákladních aut. Je slyšet změť výkřiků, dupot. Lidé se dávají na útěk, prchají uličkami, navzájem do sebe v nastalém zmatku narážejí, zakopávají o stolky a stánky a někteří se snaží, podobně jako Jákob, zmizet v přítmní lesa.

Dnešek

Jáko b se plazí stále rychleji, hrne pod sebou hlínu a kamínky, které se mu lepí na kolena a lokty a zapadávají mu do bot z pytlouiny.

„Jedeš tedy na Gillumovi a já na Valorovi,“ šeptá si pro sebe. „Malutki sedí za mnou a Eliza za tebou. ,Drž se svého koně pevně za hřívú, říkáš mi. ,Sevři v rukou chomáče jeho bujné hřívú. Jsi statečný a silný v téhle zemi, která je nová pro mě i pro tebe, stejně jako pro kohokoliv, kdo tudy jel před námi.““ „Postarej se o lahvičku indiga,“ říká sám sobě. „Postarej se o lahvičku malachitové zelené. Pokračuj přímo na západ a zapadající slunce v tobě svými paprsky zažehne nový život.“ Těmi tichými slovy tlumí výkřiky, které se ozývají někde za ním.

Pak uslyší střelbu. Její třesk se ozvěnou nese vzduchem. Výkřik se mu zadrhne v hrdle. Hlavu stáčí k zemi. Nedočkáže ten zvuk unést. Ale přesto se plazí dál a po chvíli se oranžová zem pod ním mění v jasně zelenou trávu, která roste stále hustěji, jak se přibližuje k lesu. Už si není jistý, do jakého lesa vlastně míří nebo na jakém poli se právě nachází. Na tomhletom, nebo na tom, které nechal daleko za sebou. Vyhlíží strom na zeleném pahorku, který tvarem připomíná písmeno Y. Žádný takový tady však není. Jen tržiště a spousta dalších lidí, kteří prchají za ním. Ale je to právě ono pole, kam se v myšlenkách vrací. Ono pole. Onen les.

Tam, zpátky, tam, zpátky, několikrát vyběhl z lesa k trávou zarostlému okraji pole, aby zjistil, jestli ve vzduchu neucítí *jejich* vůni nesenou po větru. Mohl by ji ucítit? Mohl by vůbec? Nebyl si tím jistý. Nebyl si už jistý vůbec ničím. Kdy ho jistota opustila? A kdy obloha spadla na zem? S každým krokem metr po metru vnímal, že vzdálenost mezi nimi se zvětšuje, že spadané listí pozvolna vyplňuje propast, která mezi ním a jimi narůstá. K obloze přímo před ním vzlétl

Jákobovy barvy

osamělý pták, polekal se a otočil svůj let nazpátek, nízko nad krví zmáčenou trávou, a na jeho roztažených křídlech se objevil záblesk třpytivě zelené barvy. Celé moje srdce je tam, zašeptal do noci. Celý můj život. Neplakal. Nemohl. Jen vítr ho bodal do očí a oslepoval ho, jak se snažil jít dál, kupředu, proti všemu přesvědčení někam pryč, na místo co nejvzdálenější od toho jediného místa, od kterého být vzdálený nechtěl. Malutki, zavzlykal. Je to to nejhorší? To úplně nejhorší?

Za ním se ozývají další salvy výstřelů. A s nimi jeho vzpomínka mizí. Ono pole. Ono místo. Plazí se stále dál a za sebou nechává i tržiště, ke kterému se znovu v zadumání vrátil. Někde na tom tržišti zanechal ve změti stánků Walthera.

Musíš utíkat, přikáže sám sobě. Musíš zmizet. Nesmíš otálet.

„Žyli wśród róż,” zašeptá si pro sebe. *„Žili si mezi růžemi. Nie znali burz. Netrápili se bouřemi.“*

Nakonec ho stromy zase jednou berou pod ochranná křídla, stává se z něho opět pouhý stín ukrytý pod příkrovem větví, ze kterých vítr shazuje listí. Leží nehybně, jeho dech skřípe. Jeho srdce puká. Nemůže unést pomýšlení na muže, jehož poslední slova mu dodala odvalu v boji o přežití i příslib naděje. Nemůže snést tíhu čekání na toho, kterého poznal díky obyčejnému jablku a který mu nezištně ukázal laskavou tvář. Neunesl by, kdyby nepřišel.

Te den, cha, te maren, denaš. Můžeš-li, utíkej. Vždycky utíkej, dokud to půjde. A tak se Jákob, napůl cikán, ze čtvrtiny Rom a ze čtvrtiny Jeniš, zvedá v bezpečí potemnělého lesa ze země a s truhličkou, kterou pevně svírá v ruce, a s kamínkem hluboko v kapse se dává znovu na útěk.

Dříve

RAKOUSKO, 1943

Nakonec vystoupali po schodech nad hostinec De Clomp dříve, než se lokál naplnil lidmi, a zbytek dne strávili v pokoji sledováním kužele slunečního světla, který procházel oknem do jejich skromného pokoje a kreslil na podlaze zlatý čtverec. Když pak přišla noc, ležela Lor na posteli a pozorovala strop nad sebou – pokrytý skvrnami vlhké plísně. Zdola slyšela muzikanty a cítila vůni kouře z ohně hořícího v hostinci, který stoupal nahoru a škvírami v podlaze pronikal až do pokoje, jeho vůně se jim usazovala v oblečení, vlasech i na kůži. Postel byla ještě cítit po někom, kdo v pokoji bydlel před nimi. Zápachem zvětralého piva a potu s česnekovým aroma.

Jákob ležel vedle ní a ještě úplně nespál.

„Gillum a Valor,“ zamumlal. Odhrnula mu vlasy z obličeje a podívala se na jemné křivky jeho větrem ošlehaných tváří.

„Do rána se oblaka prachu usadila,“ začala vyprávění, „takže už není třeba, abys byl velbloudem. Je teplo, ale ne

Jákobovy barvy

parno, svěží vítr v pravidelných závanech odnáší horký vzduch pryč. Odpočíváme, protože jsme vyčerpaní. Spíme dlouho po východu slunce a probouzíme se, až když sluneční paprsky překračují stíny osamělých stromů kolem nás. Odlomíme si kus chleba a přiděl pro dnešní ráno si spravedlivě rozdělíme.“

„Máme džem?“ zeptal se Jákob.

„Chtěl bys džem?“

„Jo, něco sladkého.“

„Džem sice nemáme, ale mohli bychom mít med, kdyby se nám podařilo v lese Lehkých kroků najít nějaké včely.“

„Proč les Lehkých kroků?“

„Protože v lese Lehkých kroků nejsou slyšet žádné zvuky. Žádné, které by vydávali živí tvorové. Jen šustění listů ve větvích a nanejvýš tiché mávnutí křídel některého z ptáků přelétajících nad krajinou, ale i to je tam téměř neslyšitelné.“

„A jsou v tom lese medvědi?“

„Medvědi tam jsou, ale jsou to tiší medvědi. Jejich přítomnost prozradí jen tetelení vzduchu, náhlý závan horkého dechu, když se jejich tlamy roztáhnou ve vzteklém řevu. Pokud jejich dech ucítíme, musíme kvapem zmizet, musíme jet jako o závod, tak rychle jako ještě nikdy předtím. Zvládneš to? Nemáš z toho strach?“

Jákob zavrtěl hlavou. „Ne, mámo, vůbec nemám strach,“ odpověděl jí a ona zcela jasně uviděla stín strachu, který se mihl v jeho očích.

„My jsme rychlejší,“ řekla mu. „Rychlejší než medvědi. Rychlejší než Ušalinové. Ti se pohybují jen po svých vytyčených trasách a křižovatkách a musí pravidelně zastavovat, aby dostáli své povinnosti a uctili svého Boha. Povinnosti, kterou bez výjimek plní jako součást svých pevně da-

Dříve

ných zvyků. Musí počkat na přesný okamžik oddělující den a noc, aby jejich rituál proběhl správně. Protože ani den, ani noc oni neuctívají. Je to prázdnota mezi těmi dvěma, které se klaní. A nicota pohybující se jako obrovská vlna černého inkoustu, která se valí ven z moře na břehy, aby tam pohltila vše, co jí stojí v cestě. Vlna, která po sobě nezanechává zhoľa nic. V době svých rituálů stojí Ušalinové v řadě a jejich dav je tak početný, že zaplní svah toho nejvyššího kopce. Jejich šaty jsou tkané z větru, čelenky z deště a boty mají z ledu. V čase úsvitu se dívají na slunce, a to je zcela oslepí pro všechny barvy dne. V čase soumraku se dívají na měsíc a ten je zase oslepí pro všechny barvy noci. Ale jejich konání je díky tomu rozhodné. Protože v oslepení je nic nerozptyluje. Vidí svět jednobarevně.

Když pak temná prázdnota okamžiku uctívání pomine, květiny v zemi Ušalinů jako by zůstaly sešlé, pomačkané a zvadlé. Kvetou bezbarvě. Kdyby ses na ně podíval proti oblačné obloze, neviděl bys je. Kdybys je zkusil zalít, sešly by ještě víc. Vyčerpané, šedavé slunce spaluje postupně jejich květy na popel.

Vítr pak odvane opuštěné stonky. Potom Ušalinové obětují suché listy a seschlá tělíčka mrtvých brouků svému Bohu, který nevidí, neslyší ani nemluví. Bohu, který o sobě dává vědět jen hřímáním, vrčením a bušením pěstmi do skalnaté krajiny, tvrdými ranami levé ruky, pokud je spokojen, nebo pravé ruky, pokud se zlobí. Buší znovu a znovu, dokud se celá země Ušalinů neotřásá vibracemi jeho ran a lid, který ho uctívá, necítí ty otřesy rezonovat hluboko ve svých hlavách. Bolest z takového zážitku pro ně zůstává živá ještě celé týdny, někdy i roky.

A proto jsme rychlejší. Protože přestát pravidelně takovou bezútěšnost je stojí veliké úsilí. Náš úkol je snazší než

Jákobovy barvy

ten jejich. Daleko snazší, protože my jsme si určili cíl už na samém začátku našeho dobrodružství. To, co hledáme, vidíme jasně, bez problémů a překážek, máme to stále přímo před očima.“

„To jo,“ zašeptal Jákob už téměř ze spaní. „Přímo před očima.“

„Ale také v lese Lehkých kroků budeme muset jet proti větru,“ řekla mu ještě. „A tenhle vítr, ač je jen mírný, tě může úplně zlomit, pokud se mu nebráníš. Proto zavři oči. Ústa a nos si zakryj rukou. Nedovol větru, aby pronikl dovnitř a šířal tě, vzdoruj mu. Pokud to uděláme tak, jak říkám, neublíží nám. Vždycky jde najít způsoby, jak zůstat v bezpečí, víš? A když je najdeš a uvědomíš si je, není důvod se bát.“ Na to jí neodpověděl a ona poznala, že jeho pozornost ztratila už chvíli předtím, že usnul ještě dříve, než mu stihla povědět o větru.

Otočila se k němu, přitiskla se k jeho hřejícím zádům a na svých rtech ucítila slanou chuť zaschlých slz. Budou muset pokračovat dál, to věděla. Zítřa? Pozitíí? Cítila, že žádné další místo nebude bezpečnější než to předchozí. Avšak zůstat pro ně vždycky ponese riziko toho, že budou odhaleni. Utíkat ale zase riziko toho, že budou chyceni. Začarovaný kruh, ze kterého nelze vystoupit. Musí ho najít. To je to jediné, co zbývá.

„Javi,“ zašeptala, jen aby zase uslyšela jeho jméno. „Javi.“

Znovu a znovu si v duchu přehrávala okamžiky, kdy ho viděla naposledy, přemýšlela o nich, přehodnocovala je. Ale když nakonec otevřela oči, nic se nezměnilo. Nebyl tam.

Ležela na posteli a poslouchala hudbu zdola z hostince, snažila se ze všech sil nevnímat monotónní hučení, které ji pomalu uspávalo.

„Mohl bysem tě odsud vzít, esli chceš,“ řekl jí tenkrát,

Dříve

před mnoha a mnoha lety, na místě, odkud spolu utekli. Jeho vůně byla vůní kouře z ohně a ještě něčeho dalšího: trávy a hlíny, mokré i suché, vody z jezera, hlubokého i mělkeho. „Viděl sem tady toho už dost na to, abych věděl, že v tobě udusí všechen život, esli zustaneš.“

„Jak? Jak bys mohl?“ zeptala se ho.

„Mohl bysem. Kebys chcela.“

„Bojím se tě,“ řekla mu.

Sklopil hlavu. Ale když znovu vzhlédl, na tváři mu hrál úsměv. „Pamatuj si,“ řekl jí, „že nikdy nic nebude také samé. Možná to eště nevíš, ale mně možeš věřit.“

„Ty jsi Javi,“ řekla jen.

„Jo, to sem ja.“

A potom zmizel, nebojácně vystoupil z úkrytu stínů a krácel přes světlem zalitou zahradu, ji zanechal samotnou. Uvědomovala si, že tak či onak se její svět už zhroutil, a pokud by ji opravdu byl ochoten odvést, odešla by s ním bez rozmýšlení. Divné, jakými směry se život dokáže ubírat. Nestala se z ní ta, kterou se měla stát. Ale ani nikdy dříve nebývala tou, kterou se stala dnes. Dnes byla bavlna tam, kde bývalo hedvábí, copy tam, kde bývaly stříbrné spony a čelenky. Máta a levandule, které sbírala a vtírala si je do kůže, tam, kde dříve vonívaly drahé parfémy ze vzácné vanilky a kumarinu. Slzy svých dětí utírala do zástěry, co si sama ušila, a kolem kotníku měla uvázaný amulet, který se neodvažovala sundat, protože napůl věřila, že kdyby ho nenosila, něco hrozného by se jim mohlo stát. Věděla, jak číst značky podél cest, šipky a znaky, které je vedly od jednoho stromu k dalšímu. Bezpečně poznávala *speras*: otýpky sena přivázané k větvi nebo sloupku, které svou užší stranou ukazovaly bezpečnější cestu, širší stranou pak cestu nebezpečnou. Čtvero kol – čtvero povozů. Kruh vyrytý do dřeva

Jákobovy barvy

dveří, kde vás přijmou. Kus látky přivázaný k větvi nebo k telegrafnímu sloupu, kost vklíněná do kůry stromu, koště zanechané u cesty. To všechno jako vzkazy pro další kočovníky, že cesta je bezpečná.

Všechny tři její děti se narodily v maringotce, ke spánku je odmalička ukolébávalo klapání Borrominiho podkov. Večer usínali s písni větru hvízdajícího mezi prkny vlídných dřevěných stěn. Ráno je budila vůně koňské usně a divokého česneku. Lor pro své děti vyrobila korálky a navlékla je každému okolo krku. Říkala jim, že kdyby se staly neviditelnými, korálky ji k nim i přesto vždy bezpečně dovedou. Naučila se, jak zlomit vaz kuřeti, což ji pokaždé naplňovalo zároveň odporem i pocitem sebeuspokojení. Nosila zářivé sukně, na zápěstích navlečené korálkové náramky, kvítí zapletené ve vlasech. Byla jako dvě fotografie, které vyvolali na stejný papír. Jedna otiskující se do druhé a tvořící dohromady rozostřený celek plný stínů, jak jeden obraz nekopíroval druhý. Kým byla nyní?

Usilovně se snažila na to přijít. Ale chyběla jí slova. Nemohla si vzpomenout na jediný název anglického stromu. V jejím životním příběhu byly mezery jako díry v gobelínu prožraném moly a tenké nitky vzpomínek z jasnějších chvil, které mívala, ji sice pomalu vedly dál a dál, ale odvíjely se před ní jen vleklým hlemýždím tempem.

Část druhá

